

ποιητὴ τοῦ πολυστίχου ποιήματου. Ἡ διατριβὴ ἐπιγράφεται: Die Chronik von Morea, eine untersuchung über das Verhältniss ihrer Handschriften und Versionen, κ' εἶναι μιὰ πολὺ καλὴ ἀρχὴ τῶν ὑστερῶν κλασσικῶν ἐργασιῶν τοῦ Schmitt γιὰ τὰ Χρονικά τοῦ Μορέως. Τὸν ἄλλο χρόνο, στὰ 1890, ἐτύπωσε γιὰ τὸ ἴδιο ζήτημα κὶ ἄλλη διατριβὴ ποὺ ἔχει τὴν ἐπιγραφή: Zur Ueberlieferung der Chronik von Morea καὶ τὴν ἀφιερῶναι στὸ δάσκαλό του τὸν Konrad Hofmann ποὺ τοῦρριξε τὴν ἰδίαν καὶ με πολλοὺς τρόπους τὸν βοήθησε νὰ καταγίνη με τὰ Χρονικά τοῦ Μορέως.

—Ἐπειτα ὁ μακαρίτης ὁ Schmitt κατέγινε με τὸ παραινετικὸ ποίημα τοῦ Ἀλεξίου Κομνηνοῦ τὸ γνωστότερο με τὸνομα Σπανέας, ποὺ εἶναι ἀπὸ τὰ πιὸ ἀρχαῖα, ἂν μὴ τὰρχαιότερο ἀπ' ὅλα τὰ σωζόμενα δημοτικὰ ἐμμετρα κείμενα. Προτύτερα τὴ μεγάλη φιλολογικὴ καὶ γλωσσικὴ ἀξία τοῦ Σπανέα εἶχε δεῖξει ὁ κ. Ψυχάρης (1) κὶ ἴσα ἴσα ἀπὸ τὰ διδάγματα τοῦ δασκάλου μας ξεκινώντας ὁ Schmitt ἔγραψε μιὰ ἀξιόλογη γιὰ τὸ Σπανέα μελέτη ποὺ τυπώθηκε στὸ περιοδικὸ τοῦ κ. Krumbacher (Byzantinische Zeitschrift. Τόμ. Α' σ. 316—332). Ἐκεῖ ἐξέτασε καὶ τὰ διάφορα χειρόγραφα ποὺ περιέχουν τὸ ποίημα τοῦ Σπανέα κ' ὑποσκήθηκε νὰ μᾶς ἐτοιμάτῃ καὶ μιὰ γενικὴ ἐκδοση ὅλων τῶν γνωστῶν παραλλαγῶν, ποὺ ξεχωρίζουν πολὺ ἢ μιὰ ἀπὸ τὴν ἄλλη κ' ἔχουν τόσες διαφορᾶς, ὥστε μπορούμε νὰ σπουδάσουμε τίς διατύψεις τοῦ ποιήματου ἀπὸ τὸν ΙΒ'—ΙΣ' αἰῶνα καὶ σὺντορα νὰ παρακολουθήσουμε τὸ ξετίλιγμα τῆς δημοτικῆς γλώσσας ἀπὸ τὸ ἕνα ὡς τὸ ἄλλο χρονικὸ σημεῖο ποὺ εἶπαμε. Μιὰ τέτοια ἐκδοση τῶν παραλλαγῶν τοῦ Σπανέα θὰ ἦτο σπουδαία ὑπηρεσία στὴ μεσοχρονική φιλολογία μας· μὰ ὁ θάνατος δὲν ἄφηκε τὸ φιλότιμο ἐπιστήμονα νὰ μᾶς τὴν τελειώσῃ καὶ τώρα Κύριος οἶδε πότε θὰ τὴν ἰδοῦμε. Ἰσα-ἴσα γιὰ τὴν ἐκδοση τοῦ Σπανέα εἶχα κ' ἐγὼ στείλει στὸν Schmitt μιὰ παραλλήλῃ ἐσηκωμένη ἀπὸ τὸν κόντικα 712 τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης τῆς Ἐλλάδος. Τώρα ὅμως ποὺ πεθανε ὁ Schmitt θὰ τὴν τυπώσω ἐγὼ ὁ ἴδιος μαζί με τὴν ἄλλη συλλογὴ μου τῶν ἐμμέτρων δημοτικῶν κειμένων ποὺ βράβεψε στὸ διαγωνισμὸ τῆς τοῦ 1905 ἡ Γλωσσικὴ Ἐταιρεία.

1) Le Poème à Spanéas στὰ Mélanges Renier. Paris 1886, σ. 261—283.

Σύντορα με τὴ μελέτη του γιὰ τὸ Σπανέα τύπωσε ὁ μακαρίτης ὁ Schmitt στὸ Δελιὸ τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἐταιρείας (1) καὶ ἀποίημα ἀνέκδοτο τοῦ Μαρίνου Φαλιέρη. Τὸν πρόλογο καὶ τίς σημειώσεις τῆς ἐκδοσης αὐτῆς τίς ἔγραψε σὲ γλῶσσα δημοτικὴ. Ἐκεῖ ὁ ἀληθινὸς Ρωμιόφιλος γράφει σὲ κάπια σημείωση καὶ κάτι βαρυσήμαντα λόγια γιὰ τὸν Ἑλληνικὸ Μεσαίωνα· καὶ τὰ λόγια αὐτὰ τῆς σημειώσεως ἐκείνης εἶναι: καιρὸς πιά εἰμὲς οἱ Ἕλληνες νὰ τὰ σημειώσουμε καλὰ στὴν καρδιά μας. Ἐκεῖ πάλιν ὁ μακαρίτης ὁ Schmitt γράφει με πραγματικὸ πόνον καὶ τοῦτα: ἀνεξὸν ὅλη ἡ οἰκοδομὴ τῆς Ἱστορίας καὶ φιλολογίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Μεσαίωνα ἐγενε ἀπὸ ξένα χέρια καὶ τὰ λόγια αὐτὰ πρέπει καλὰ νὰ τὰ σκεφτῇ ἡ ἑλληνικὴ πολιτεία κ' οἱ Ρωμιὸι φιλόλογοι.

Καὶ τώρα ἐρχεται ἡ σειρά νὰναφέρουμε τὴν ἐργασία ἐκείνη ποὺ ἐριστικὰ ἔκανε ἀθάνατο τὸνομα τοῦ John Schmitt. Ἡ ἐργασία αὐτὴ εἶναι ἡ κριτικὴ ἐκδοση τοῦ Χρονικοῦ τοῦ Μορέως (2) στὴ σειρά τῶν Βυζαντινῶν κειμένων ποὺ ἐκδίδει ὁ Ἄγγελος Βυζαντιολόγος καὶ καθηγητὴς στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Κωνσταντινουπόλεως κ. J. Burgy. Τὸ ἑλληνικὸ κείμενο τοῦ Χρονικοῦ τοῦ Μορέως εἶχε τυπώσῃ κατὰ τὸ 1845 ὁ γάλλος μεσαιωνολόγος J. Buchon ἀπὸ τὸν κόντικα τῆς Κοπεχάγης. Μὰ ἡ ἐκδοση αὐτὴ δὲν εἶναι ὁλοσδιόλου γιὰ φιλολογικὴ χρῆση γιατί οὔτε ἀπὸ παλαιογραφία ἤξερε καλὰ ὁ Buchon οὔτε κριτικὴ τάξη καὶ μέθοδος μπορούσε σὲ μεσαιωνικὸ ρωμαϊκὸ κείμενο νὰ ἐφαρμοστῇ στὴν ἐποχὴ ἐκείνη ποὺ μόλις εἶχαν ἀρχίσει ἡ συστηματικὴ καὶ συφωνα με τίς ἀξιώσεις τῆς ἐπιστήμης σπουδῆ τῆς νέας ἑλληνικῆς γλώσσας. Στὸ Schmitt λοιπὸν χρωστοῦμε τὴν κριτικὴ ἐκδοση τοῦ Χρονικοῦ τοῦ Μορέως, ποὺ ἀναγνωρίστηκε ἀπὸ τοὺς πιὸ σοβαροὺς καὶ ξακουστοὺς ἐπιστήμονες γιὰ πρότυπο κριτικῆς ἐκδοσης τῶν μεσαιωνικῶν δημοτικῶν κειμένων. Μὰ ἡ ἐπιτυχία του αὐτὴ εἶναι ἀποτέλεσμα κόπου καὶ μελέτης πολλῶ χρονῶ γιατί ὁ μακαρίτης ὁ Schmitt γιὰ νὰ γίνη τέλεια ἱκανὸς γιὰ τὴν ἐκδοση αὐτὴ φρόντισε πρῶτα—ἀφῆνω τᾶλλα—νὰ μάθῃ καλὰ τὴ δημοτικὴ μας γλῶσσα καὶ γιὰ τὸ σκοπὸν αὐτὸν ἤρθε κ' ἐμεινε

1) Τόμ. Δ' σ. 291—308.
2) The Chronicle of Morea. Chronicon τοῦ Μορέως. A history in political verse, relating the establishment of Feudalism in Greece by the Franks in the thirteenth century. (σχῆμα 80, σ. XCII—640).

μῆνες πολλοὺς στὴν Κίρκουρα καὶ τὰ χωριά της καὶ γύρισε κὶ ἄλλα πολλὰ τῆς Ρωμιοσύνης μέρη. Γιὰ κακὴ μας τύχη ὁ Χάρης σὺν πεντάκακος κὶ ὄργισμένος κουρσᾶρος ἀρπαξε τὸν ἀμοιρο τὸν Schmitt ἀπάνω στὸ ἐπιστημονικὸ του ἔνθισμα κ' ἐνῶ ἴσα—ἴσα ἐτοιμαζότανε νὰ τυπώσῃ τὴ γραμματικὴ τῶν Χρονικῶν τοῦ Μορέως, ἀπαραίτητο κὶ ἀντάξιο συμπλήρωμα τῆς λαμπρᾶς ἐκδόσεώς του.

Τέτοιος με λίγα κὶ ἄχρωμα λόγια ὁ John Schmitt ποὺ τώρα μοιρολογοῦμε. — Οἱ τόσες καὶ τόσες μεγάλες καὶ τρανὲς συμβολές του στὴ σπουδῆ τῆς μέσης καὶ νέας Ρωμαϊκῆς γλώσσας θάνατι παντοτεινὸ μνημόσυνο τοῦ τιμημένου σοφοῦ καὶ θᾶνατι ἀμάραντα καὶ μοσχομύριστα λουλούδια τοῦ τάφου του.

ΝΙΚΟΣ Α. ΒΕΗΣ

ΟΙ ΩΡΕΣ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ

(ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ)

Δὲ θέλω νὰ μοῦ πεῖς τὸ μυστικὸ τῆς μαργαρίτας ποὺ ξεφύλλισες ἐχτὲς τὸ δεῖλι. Θέλω νὰ μ' ἀκούσεις τώρα. Θὰ σοῦ μιλήσω ἀπόψε πολὺ γλυκὰ, δὲ θὰ σε θυμώσω, δὲ θὰ σε κάμω νὰ γίνεις κακιὰ. Τὸ νοιώθω πολὺ βαθιά πῶς μ' ἀγαπᾶς, πῶς ἡ ζούλια σου σε κάνει νὰ μοῦ θυμώσεις. Εἶσαι καλὴ. Δὲν εἶσαι οὐμώδισσα σὺν τῆς θάλασσας τὴν δὴν. Ἐσὺ εἶσαι ἡμερη καὶ καλὴ σὺν τὸν κάμπο, ποὺ βλασταίνει τὰ λουλουδάκια ποὺ ἀγαπᾶς, τίς μαργαρίτες ποὺ θές νὰ ξεφυλλίζεις. Θὰ σοῦ τὰ τραγουδήσω τὰ λόγια μου, θὰ σοῦ τὰ κλάψω, ἂ θές, μὰ θὰ μ' ἀκούσεις. Ἄκου με, καὶ κατὰ με κατὰματα, τί ὅσο θεωροῦν τὰ μάτια σου τὰ μάτια τὰ δικά μου, δὲ θὰ ριζώνει μέσα σου ποτέ, ποτέ θὰ πυργώσει μέσα σου τὸ ψέμα.

Δὲ μ' ἀφίσεις νὰ σοῦ μιλήσω ἐχτὲς τὸ δεῖλι. Δὲν ἤθελες νὰ μ' ἀκούσεις. Δὲν ἤθελες νὰ με πιστέψεις. Μὰ τώρα ἐκεῖνο τὸ δεῖλι ἐγέννηκεν ἔχ τ ἔς.

— Μὴ μοῦ μιλήσεις, μὴ πεις, γιατί δὲ θὰ πιστέψω! Καὶ γὼ σεδάστηκα τὸ πῖσμα σου, κ' ἐφυγα με σκυμένο κεφάλι δὲν ἐφυγα σὰ φταίχτης· ἐφυγα σὰ σκλάβος ἀδικημένος, ποὺ δὲν τολμᾷ τὸ δικίον του νὰ πεῖ μπρὸς σὶν ἀφέντη. Περήφανα εἶχα σκύψει τὸ κεφάλι μου, γιατί τοῦ σκλάβου ἡ περηφάνεια αὐτὴ εἶναι. Κ' ἡ γῆς τῆς σφράγας διαδαινε, χανότανε κάτω ἀπ' τὰ μάτια μου τὰ θολωμένα. Τώρα τὸ δεῖλι ἐκεῖνο γίννηκεν ἔχ τ ἔς.

Κὶ ὅμως μοῦ φάνηκεν ἐχτὲς πῶς σ' ἀκούσα ξεπίσω μου νὰ κλαῖς καὶ κλαίγοντας νὰ λές ἐμὴ θεύγει, στάσου! Καὶ στάθηκα Γύρισα πίσω νὰ σε ἰδῶ, κὶ ἀκόμα ἐσὺ ξεφύλλιζες τοῦ κάμπου μαργαρίτες.

Οἱ ὄρες περνοῦνε. Γιὰ νὰ ἐξανθῶν ἀραγες; Τὸ ξέρω ἐγὼ τὸ μυστικὸ τῆς μαργαρίτας ποὺ ξεφύλλισες ἐχτὲς τὸ δεῖλι. ΚΩΣΤΑΣ ΓΑΖΙΑΣ

—Τὰ κόρτω ἐγὼ, εἶπ' ὁ γέροντας, κ' ἴσα, κριτς, κριτς σὺν σπαράγγια τᾶκοψε ὅλα κὶ ἀπόμεινε ὁ λόγγος σιάδι.

—Θὰ βάλω δέκα καζάνια φαγὶ νὰ βράσουν, εἶπ' ὁ βασιλιάς, καὶ σαράντα φούρνους νὰ βγάλουν ψωμὶ καὶ νὰ φάτε ὅλα. — Τὰ τρώω ἐγὼ, εἶπ' ὁ ἀράπης. Τιμάστηκαν τὰ καζάνια κ' οἱ φούρνοι ὅλοι ἔβγαζαν ψωμὶ. Πῆγε ὁ ἀράπης: Γιὰ στάσου νὰ ἰδῶ ἂν ἔχουν ἄλας, εἶπε καὶ, χῶπ, ὅλο τὸ καζάνι με μῆς τὸ κατὰπινε, ὅσο ποὺ τᾶφαι ὅλα. Πάνει στους φούρνους κοιτάει τὰ ψωμιά ἂν ψήθησαν καὶ τὰ τρώει καὶ κείνα ὅλα ποὺ δὲν τὸν πρόφταναν οἱ φούρνοι. Πῆγε χαμπέρι στὸ βασιλιά, ἔτσι κ' ἔτσι, προστάζει ὁ βασιλιάς ἄλλα τόσα νὰ ρυειάκουν. — Καλὰ εἶπ' ὁ ἀράπης. Ἐβγαλε φύχα φαγὶ γιὰ τοὺς συντρόφους καὶ δὺο τρία καρβέλια ψωμὶ, καὶ τ' ἄλλα τᾶχαψε ὅλα. — Νερὸ, ἀρχίνησε νὰ φωνάζει, νερό. Ἐκεῖ πέρα τὸ ποτάμι ἀπὸ τὴν πολιτεία. Βάνει τὸ στόμα, πᾶει τὸ ποτάμι, στείρεψε.

Κατόπι τοῖς λέει ὁ βασιλιάς: Ἐχὼ ἕναν φούρνο καμῖνον σαράντα μέρες καὶ σαράντα νύχτες κ' ἕνας ἀπὸ τ' ἴσας νὰ μπεῖ μῆσα. — Μπαίνω ἐγὼ, εἶπ' ὁ γέροντας με τὸ ἑβδομήντα γούνες. Εἶχε κοκκινίσει ὁ φούρνος, εἶχε γένει κάρβουνο λυωμένο. Ἄχι, ρίξτε ξύλα ἀκόμα, κρυώνω, ἔκαν' ὁ γέροντας. Τοὺς φωνά-

ζει πάλι ὁ βασιλιάς καὶ τοὺς λέει: Μῆς στὴν ἀκρη τοῦ κόσμου βρίσκειται τὸ κόκκινο νερό. Νά, τοῦτο τὸ περιστέρι πᾶνει κ' ἐρχεται σὲ τρεῖς μέρες. Ἄν μοῦ φέρετε τὸ κόκκινο νερὸ μπροστύτερα ἀπὸ τὸ περιστέρι θὰ σᾶς τὴ δώκω τὴν τσιούπρα, ἂν κὶ ὄχι, δὲ σᾶς τὴ δίνω. — Ἐδῶ εἶμαι, εἶπ' ὁ γέροντας με τίς μυλόπετρες,

Τὸ περιστέρι λήνησε καὶ τοῦτος ἀκόμα κάθονταν. Ἄιντε, σήκου, τοῦ λένε οἱ συντρόφοι του, τὸ περιστέρι εἶναι δὺο μέρες ποὺ ἐφυγε.

— Ἄς ἐφυγε, ἔκαν' αὐτός. Τὴν τρίτην μέρα τέλος δένει ἀπὸ ἕνα ζευγάρι μυλόπετρες στὰ ποδάρια του καὶ φεύγει κὶ αὐτός. Πάνει, παίρει τὸ νερὸ στὸ φλυτζάνι ποὺ τᾶδωκε ὁ βασιλιάς, βρίσκει στὸ δρόμο τὸ περιστέρι, τοῦ κόφτει τὴν ὄρα καὶ γυρνᾶει γληγορότερα.

Ὁ βασιλιάς δὲν εἶχε τί ἄλλο νὰ εἰπέ κ' ἔδωκε τὴ βασιλοπούλα. Στέκεται τότες καὶ τοῦ λέει τὸ παιδί: νὰ τί ἀνθρώπους ἔχει ὁ τόπος μας κὶ ἂν θέλεις, κάνεις πόλεμο. Καὶ τὰ εἰνώρατά τους ἀκόμα μπορούν καὶ τὰ κάνουν. Ἐγὼ εἶδα σὺν ὕπνο μου πῶς θὰ πάρω τὴν τσιούπρα σου γυναίκα κ' ἤρθα καὶ τὴν πῆρα. Καὶ τότες τὸ παιδί εἶπε τὸ εἰνωρό του καὶ γύρισε στὸ σπίτι τοῦ κ' ἔζησε βασιλικὰ.

Πλοσίβισσα (Ἡπειρος) Μ. Κ.

ΡΩΜΑΙ·ΚΟ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑΡΙ

ΑΡΦΑΒΗΤΑΡΙ

Βραβεμένο στὸ διαγωνισμὸ τοῦ «Νουμᾶ»

(Ἡ ἀρχὴ του στὸ περασμένο φύλλο).

Τ Ο Ν Ο Ι

Λέξεις τονισμένες στὴ λήγουσα.

(κόμμα, τελεία, θαυμαστικό).

Θε ὄς, λα ὄς, φωνή, ζω ή,
ψυχή, χαρά, κερί, νερό,
λα λῶ, γε λῶ, πη δῶ, ζη τῶ,
θα ζῶ, θα πη δῶ, θα γε λῶ,
ζω ή, κx λή, ψυχή ἂ γα θή,
νε ρῶ κα θα ρῶ, φωνή ψι λή,
θα τι μῶ τὰ κα λᾶ,
θα πο θῶ νὰ τι μη θῶ,